

שבעה עשר איש ואשה סימלו בתשכ"ח את הישגיהם וכשלונותיהם של ישראל והעולם. הם נבחרו על-ידי "העולם הזה", תוך בחינת כל המאורעות שאירעו בשנת תשכ"ח. נימוקי הבחירה מצטרפים לדו"ח על מצבה של ישראל בשנת תשכ"ח.

אנשי השנה

תשכ"ח

העולם

הגיבור הטראגי ביותר

היו שמות שוהרו בראשית תשכ"ח, וש בעליהם לא חיו עוד בסופה: **מארטין לותר קינג, רוברט קנדי, צ'ה גבארה**. היו שמות שאיש לא הכיר אותם בראשית תשכ"ח, ושסימלו בסופה את ה: **מיצעד האנושי אל החרות: אלוף מישנה אוג'וקבו**, מנהיגה של ביאפרה הלוחמת, מול פני רצח עם שפל וקנוניה עולמית; **רודי דובשקה**, מנהיג הסטודנטים הגרמניים שהבעיר את אירופה המערבית. היו שמות ששתקו בתשכ"ח: **לינדון ג'ונסון**, הנשיא האמריקאי שהשניא את עצמו על עמו במידה כזאת שנאלץ לחתור על מועדותו, ושכל המועמדים משתדלים להתחמק עתה מתמיכתו.

אך הגיבור הטראגי של תשכ"ח, בזירה העולמית, היה אדם שלא קל לטוהר אותו:

אלכסנדר דובצ'ק

אלכסנדר דובצ'ק, מנהיגה של צ'כוסלובקיה המתעוררת.

היו ימים במשך השנה כשדובצ'ק הפך גיבור עולמי. תחת הנהגתו חיסלה צ'כוסלובקיה את שרידי הרודנות של הקומוניזם הבירוקראטי, התחילה להחזיר על כנו את שילטון החוק, התקדמה לקראת הקמת מפלגות אחרות שיכלו להתחרות בקלפי עם הקומוניסטים, פירקה את הצנזורה על העיתונות.

בכל אלה נדחף דובצ'ק על-ידי הציבור, בקצב שסיחרר את ראשו. ייתכן מאוד כי דובצ'ק הבין כי עמו מגרה את הרוסים במידה מסוכנת. אך כשלא באה תגובה טובה

ייטית אלימה, וכאשר גברה התסיסה בצ'כוסלובקיה לממדים מהפכניים, לא יכול היה דובצ'ק להיעצר.

זאת היתה, אולי, שגיאתו הראשונה. השנייה באה כאשר הוכיחו הרוסים כי לא השני תנו מאז ימי סטאלין והצארים, פלשו לצ'כוסלובקיה ודיכאוה ביד קשה. העם הצ'כוסלובקי היה מוכן להילחם, להפעיל את הקנאות הלוהטת שציינה את חסידי יאן הוס במלחמתם נגד האפיוור לפני 50 שנה, או את השיטות הממוכמות של החייל האמין שחייק לפני 50 שנה.

אך דובצ'ק לא העריך כראוי נכונות זו, ואולי נשבר מסיבות נפשיות וגופניות. הוא נכנע לשליטים הסובייטיים, הסכים לכיבוש ארצו ולחיסול רוח החופש בה. בסוף תשכ"ח כבר החלו להישמע קולות צ'כוסלובקיים שתבעו את החלפתו במנהיג המסוגל להנהיג את השלב הבא של מלחמת-השיחרור הצ'כית.

אחת השאלות המסקרנות ביותר של תשכ"ח היתה: מדוע פעלו הסובייטים כפי שפעלו? רבים האמינו כי הגיבו כך מפני שחששו פן תעבור רוח החופש, שהתלקחה בצ'כוסלובקיה — לברית-המועצות עצמה, תביא למהפכת הדור הצעיר — נגד הבירוקראטיה הקומוניסטית. אם כן, יהיה המרד הצ'כית את לבאות.

המרחב

תפקיד מחפש גיבור

בסיפרו הפילוסופיה של המהפכה תיאר **גמאל עבד-אל-נאצר** איך התהלך תפקיד הגדול של הצלת העולם הערבי וחיפש את הגיבור. בשנת תשכ"ח התהלך שוב תפקיד במרחב — התפקיד של מנהיג הערבים הערביים — וחיפש את גיבורו. הוא לא מצא אותו. עבד-אל-נאצר עצמו לא היה גיבור כזה.

הוא פחד פחד-מוות בפני מלחמה נוספת, השתדל, מאחורי הקלעים, להשיג הסדר ש-יספק את ישראל — אך לא יכריח איתו לעשות את המעשה הבלתי-פופולארי של כניסה למשא-ומתן ישיר והתימה על הסכם ישיר. בעוד שכלכלתו התמוטטה, צה"ל עמד על התעלה, ההשפעה הסובייטית התגברה בארצו ובריאותו מתדרדרת אף היא — ירדה קרנו של השליט הקאהירי במרחב.

המלך **חוסייין** לא תפס את מקומו. הוא התנהג באומץ-לב ניכר, אך נשחק בין הפטיש והסדן. הוא השתוקק להסדר עם ישראל, אך לא יכול היה לעשותו, בלי הסכמת עבד-אל-נאצר, וזה לא היה מסוגל לתת אותו. צבאות אירגוני-החבלה השתלטו בהדרגה על ארצו, ולא נותר לו אלא להשיג לים עם הגורל ולהתייצב למאבק בישראל. הסורים התקוטטו ביניהם, חששו מפני הפיכה פנימית ומפני מזימות הממשלה ה-עיראקית החדשה, שתפסה את השילטון בה-פיכה צבאית שיגרתית, השליטה בארץ נה-

אבו עזר

ריים פלג של מפלגת א-לבנת. כל עוד אפשר היה להסתפק במילים, היה **הזארי בומדיאן** האלגירי מוכן לספק אותן. אך במיבחן האמיתי של העימות עם ישראל — בפרשת המטוס — הוא לא החזיק מעמד, ניכנע ללחץ והסכים לפשרה.

כך נוצר חלל ריק משמע — ולתוך החלל הזה חדרו אירגוני-החבלה הפלסטיניים, ש-הפכו בתשכ"ח למעצמה פוליטית ראשונה בדרגה, ולגורם הפסיכולוגי העיקרי במרחב. שום ממשלה ערבית לא היזהר לעמוד בפניהם. לגבי מיליוני-ערבים, שמלאו יאוש אחרי תבוסת צבאות-ערב הסדירים במלחמת-הבוק, נראו החבלנים כמושיעים, המחזירים ית הכבוד הערבי על כנו.

החבלן הפלסטיני הפך מלך המרחב, כפי שהיה עבד-אל-נאצר בשנים קודמות. מפקד אל-פתח, יאסר ערפאת, המכונה **אבו עאמר**, היה בלי ספק איש-המרחב של השנה. שמות האסירים הפלסטיניים בישראל — **הסודנט תייסיר קובעה**, הכושית מניחת-הפצצה **פטמה ברנאווי**, החבלן נים הצעירים **כמאל אדינמרי ווידאים נאצר** — שניהם בניגם לאמהות יהודיות — החלו מתפרסמים במרחב ובעולם כולו. לעומת התפקיד-ללא-גיבור, הסתובב במרחב הגיבור-ללא-תפקיד, השליח **גונאר יארינג**. תפקידו התרוקן מתוכנו כאשר נסיגתו תבר כי הערבים מוכנים להרבה, אך לא למשא-ומתן ישיר, וכי ישראל אינה מיכנה לדבר, זולת משא-ומתן ישיר. אולם שני ה-צדדים היו מעוניינים לשמור על הפיקציה של המשך שליטתו — פיקציה שאישרה להם לרחות את כל ההכרעות.

„היא איימה לפלוש לברית-המועצות!“